

PRAKTIJKGIDS LANDBOUW EN NATUUR

INLEIDING

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Auteur: Katrien Janssen (Departement Landbouw en Visserij)

Lector(en): Stefaan Baeteman (Departement Landbouw en Visserij); Karen Demeulemeester (Departement Landbouw en Visserij); Ingrid Dekeyser (Departement Landbouw en Visserij); Gert Luypaert (Departement Landbouw en Visserij); Kristien Reyens (Departement Landbouw en Visserij); Frederik Hanssens (Vlaamse Landmaatschappij – VLM); Filip Jonckheere (VLM); Stijn Leestmans (VLM); Karolien Michiel (VLM); Roald Steeno (VLM); Karoline D’Haene (Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek – ILVO); Bert Reubens (ILVO); Hilde Wustenberghs (ILVO); Liesbeth Vandekerckhove (departement Leefmilieu, Natuur en Energie); Katleen Van Essche (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie); Carl De Schepper (Agentschap voor Natuur en Bos – ANB); Walter Galle (ANB).

Datum: 12/10/2012

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Dhr. Jules van Liefveringhe, secretaris-generaal departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2012/3241/385

Lay-out

Dienst Communicatie, afdeling Organisatie en Strategisch Beleid

Voor bijkomende info neemt u contact op met

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Koning Albert II-laan 35 | 1030 Brussel

02 552 79 06 | karen.demeulemeester@lv.vlaanderen.be

www.vlaanderen.be/landbouw/praktijkgidsnatuur

INHOUD

1	Waarom een praktijkgids Landbouw en Natuur	1
2	Hoe is de praktijkgids opgebouwd?	2
3	Wat is biodiversiteit en waarom is het belangrijk?	3
3.1	Enkele begrippen verklaard	3
3.2	Waarom is biodiversiteit belangrijk?	4
3.3	De relatie tussen biodiversiteit en landbouw	4
4	Landbouw en natuur, gaat dat samen?	7
5	Wat kan ik als landbouwer doen?	7
6	Waarom zou ik verder gaan dan wat wettelijk verplicht is op het vlak van natuur en biodiversiteit?	8
7	Wat zijn de mogelijke gevolgen van ‘bovenwettelijk’ agrarisch natuurbeheer?	9
8	Welke vergoedingen kan ik krijgen?	9
9	Wie kan me verder op weg helpen?	10
10	De overheid blijft niet achter	10
11	Meer info	10
	Afbeeldingenlijst	12

1 WAAROM EEN PRAKTIJKGIDS LANDBOUW EN NATUUR

Afbeelding 1 Rode klaver (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij)

U heeft vast al gehoord over [agrarisch natuurbeheer](#), [agrobeheergroepen](#), het begrip [ecologisch aandachtsgebied](#) waarvan sprake is in de besprekingen ter voorbereiding van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ... De aandacht voor het samengaan van landbouw met de zorg voor natuur en landschap is heel actueel. En dat is ook logisch: landbouwers zijn de belangrijkste beheerders van de open ruimte in Vlaanderen!

U heeft als landbouwer [een aantal verplichtingen op het vlak van natuur](#), zoals het behoud van kleine landschapselementen, verbod op scheuren van sommige graslanden, ... Maar natuur en landschap bieden u ook heel wat **kansen** en vormen eventueel een **alternatieve of aanvullende bron van inkomsten**.

In deze praktijkgids willen we u helpen om aan de slag te gaan met natuur op en rond uw bedrijf. We hebben niet enkel aandacht voor de naleving van bestaande verplichtingen. De praktijkgids reikt u ook goede landbouwmethoden en -technieken aan die u op het bedrijf kan inzetten om natuur meer kansen te geven, en zelfs om buiten uw bedrijf aan natuur- en landschapsbeheer te doen. We willen u hierover **zo objectief mogelijk** informeren, zodat u niet alleen op de hoogte bent van de voordelen voor natuur en voor landbouw, maar ook van de **praktische** kant van vereiste natuurtechnische inrichtings- en beheermaatregelen, de **gevolgen** voor uw landbouwbedrijfsvoering, wettelijk implicaties ... Hier en daar zijn ook **praktijkgetuigenissen** voorzien. Ten slotte vindt u in deze praktijkgids bij elk onderdeel de **gegevens** van contactpersonen of instanties waar u terecht kan met uw vragen.

We proberen telkens een objectief en volledig antwoord te geven op de vragen:

- Hoe kan ik natuurwaarden creëren of beheren op en rond mijn bedrijf?
- Hoe ga ik om met wettelijke verplichtingen?
- Hoe ga ik op vrijwillige basis nog een stap verder?
- Hoe pas ik dit in in mijn bedrijfsvoering?
- Wat kost mij dit inzake arbeid en tijdsinvestering?
- Kan ik aanspraak maken op een vergoeding?
- Welke wettelijke bepalingen zijn van toepassing als ik vrijwillig verder ga dan wat verplicht is?
- ...

2 HOE IS DE PRAKTIJKGIDS OPGEBOUWD?

De praktijkgids is **modulair** opgevat en bevat een *algemene inleiding*, een module *erf en bedrijfsgebouwen* (momenteel nog niet beschikbaar) en sectorgerichte modules. Daarnaast vindt u in de begrippenlijst een verklaring van de termen die in de teksten gebruikt worden.

Per module wordt een pdf-document online gezet. U kan via de inhoudstafel en via de hyperlinken navigeren binnen en zelfs tussen de verschillende pdf-bestanden. De pdf-bestanden zijn bovendien makkelijk afdrukbaar. Als u de pdf-bestanden niet kan openen, dan kan u een [gratis pdf-viewer](#) op uw computer installeren.

3 WAT IS BIODIVERSITEIT EN WAAROM IS HET BELANGRIJK?

3.1 Enkele begrippen verklaard

Biologische diversiteit of **biodiversiteit** is de benaming die gegeven wordt aan de verscheidenheid van het leven op aarde en de natuurlijke netwerken die het vormt. Biodiversiteit kan worden beschouwd op verschillende niveaus. Zo omvat biodiversiteit de diversiteit aan soorten (dieren, planten, zwammen, algen, bacteriën ...), maar ook de genetische verschillen tussen de soorten. Nog een ander aspect van biodiversiteit is de diversiteit van ecosystemen (CBD, 1992)¹. Biodiversiteit gaat niet enkel om de grotere levensvormen zoals planten, zoogdieren, vogels en insecten, maar ook om de kleine, vaak minder 'aajibare' soorten zoals ongewervelde dieren, bacteriën, schimmels en andere micro-organismen.

Als landbouwer kan u vooral inspelen op de zogenaamde **agrobiodiversiteit**. Dit is elke vorm van **biodiversiteit** die gerelateerd is aan landbouw en voorkomt in agro-ecosystemen. Het gaat dus om:

- **gedomesticeerde** agrobiodiversiteit, d.i. de genetische variatie binnen landbouwgewassen en – dieren;
- **wilde** agrobiodiversiteit, d.i. de van nature in landbouwgebieden voorkomende fauna en flora, zoals vb. akker- en weidevogels, hamsters, (on)kruiden, maar ook micro-organismen, zowel boven als onder de grond. Deze wilde agrobiodiversiteit wordt verder ingedeeld in:
 - **functionele** agrobiodiversiteit (FAB), d.i. agrobiodiversiteit met een positieve bijdrage voor de landbouw (vb. bestuivers, natuurlijke vijanden van plaagsoorten, regenwormen);
 - **competitieve** agrobiodiversiteit: heeft een negatief effect op de landbouwproductie (vb. waardplanten voor plagen);
 - **neutrale** agrobiodiversiteit: heeft noch een significante positieve, noch een significante negatieve impact op de landbouwproductie (vb. veldleeuweriken).

Afbeelding 2 De Kievit, een typische weidevogel (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Jeroen Bot)

Een andere term die regelmatig valt, is **agrarisch natuurbeheer**. Dit is het geheel van activiteiten die landbouwers als onderdeel van hun bedrijfsvoering uitvoeren met als doelstellingen het behoud, herstel en creëren van kansen en mogelijkheden voor de ontwikkeling van natuur. Agrarisch natuurbeheer is dus een actieve manier om (wilde) agrobiodiversiteit de kans te geven zich te ontwikkelen. Agrarisch natuurbeheer kan zowel individueel als in groep (vb. in een agrobeheergroep) gebeuren.

¹ Convention on Biological Diversity (CBD) Secretariat (2010) *Global Biodiversity Outlook*. Montreal, Canada.

3.2 Waarom is biodiversiteit belangrijk?

Biodiversiteit en het **ecosysteem** in het algemeen bieden de mens heel wat belangrijke **ecosysteemdiensten** zoals het verbeteren van de waterkwaliteit, het reguleren van het klimaat en het vruchtbaar maken van de bodem. Biodiversiteit levert ons essentiële producten die we nodig hebben om te kunnen leven, zoals voedsel, grondstoffen, geneesmiddelen ... Biodiversiteit heeft dus niet enkel een ecologische waarde, maar ook een **economische waarde**.

Daarnaast heeft biodiversiteit ook een sociale, **emotionele en ethische waarde**. Zo vinden veel mensen rust en ontspanning in de natuur. Biodiversiteit vormt mee het landschap: de aantrekkelijkheid van het landschap wordt bijvoorbeeld mee bepaald door kleine landschapselementen zoals bomen(rijen), houtkanten, bermen, poelen, beken enz. Biodiversiteit bepaalt dus in belangrijke mate mee het uitzicht, de beleving en de appreciatie voor het landschap.

Afbeelding 3 Knotbomen dragen mee bij aan een aantrekkelijk landbouwlandschap (Bron: Boerennatuur op scherp, Valérie Goethals)

Het behoud en herstel van biodiversiteit is van cruciaal belang opdat ook toekomstige generaties kunnen genieten van alle diensten die het ecosysteem en de biodiversiteit ons leveren. Hiervoor moeten we inzetten op **duurzame ontwikkeling**, ook in de landbouw (zie ook in de volgende paragraaf).

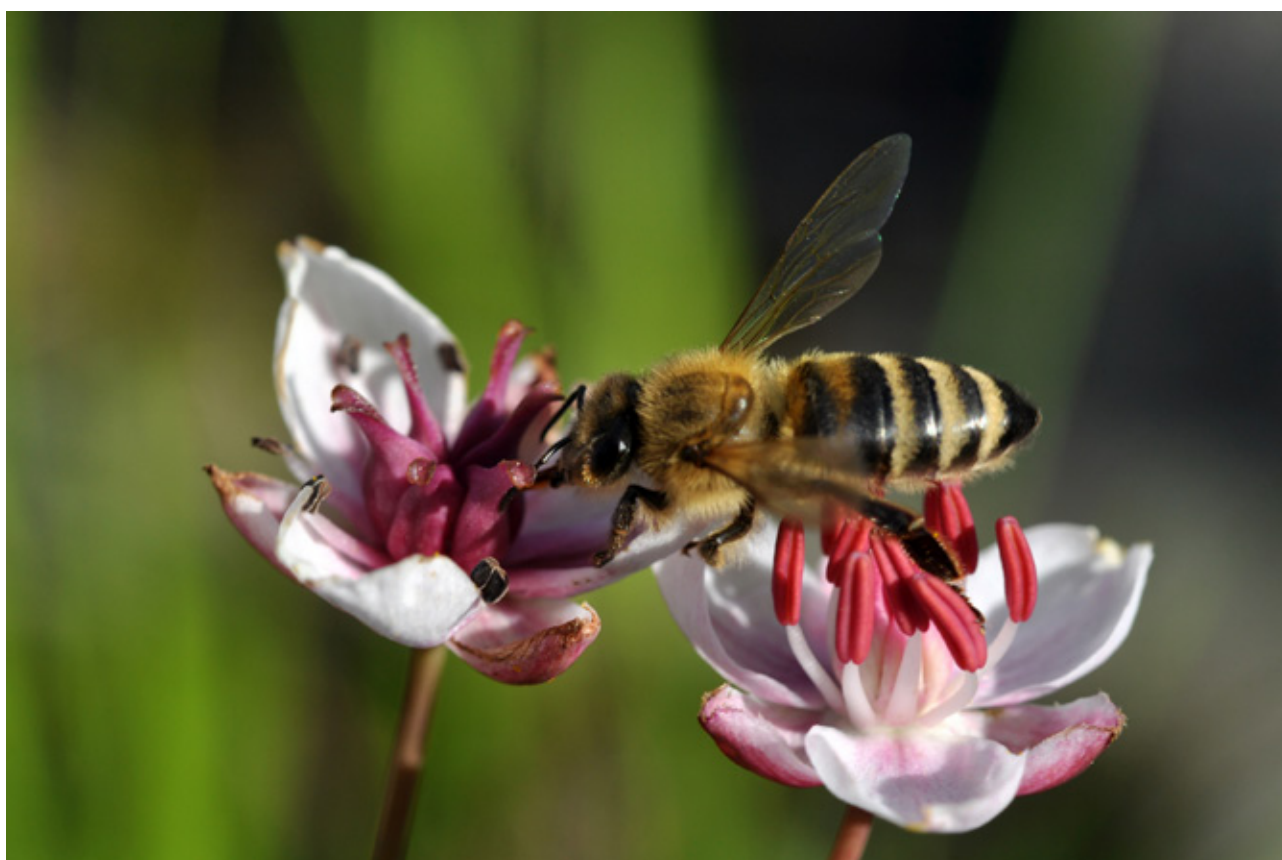
3.3 De relatie tussen biodiversiteit en landbouw

Landbouw en biodiversiteit zijn **onlosmakelijk verbonden**. Landbouw gaat niet alleen over het telen van planten en/of kweken van dieren (**gedomesticeerde agrobiodiversiteit**), maar ook over het in goede landbouw- en milieuconditie houden van gronden, de zorg voor de open ruimte en het landschap en dus ook de zorg voor de fauna en flora in het landbouwgebied (**wilde agrobiodiversiteit**). Biodiversiteit kan positief zijn voor landbouw (**functionele agrobiodiversiteit**), kan schade berokkenen (**competitieve agrobiodiversiteit**), of kan neutraal zijn (**neutrale agrobiodiversiteit**).

U heeft als landbouwer ook direct belang bij de zorg voor biodiversiteit. Weinig vruchtwisseling, een beperkte plant- en diergenetische diversiteit, verarming van de bodem ... kunnen immers in de nabije toekomst een bedreiging vormen voor de landbouw.

Verder biedt ook de **functionele agrobiodiversiteit (FAB)** mogelijkheden voor de Vlaamse land- en tuinbouw. Functionele agrobiodiversiteit is agrobiodiversiteit met een positieve bijdrage voor de landbouw, of met andere woorden agrobiodiversiteit die ecosysteemdiensten biedt aan de landbouw, zoals vb. bestuivers, natuurlijke vijanden van plaagsoorten. Hoewel FAB een nieuw begrip is in de Vlaamse gangbare landbouw, toont ervaring uit de biologische landbouw en de geïntegreerde fruitteelt aan dat hier een groot potentieel te vinden is. **Geïntegreerde productie (IP of *integrated production*)** is een concept van duurzame landbouw, gebaseerd op het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en regulerende mechanismen in plaats van potentieel vervuilende inputs². **Geïntegreerde bestrijding (IPM of *integrated pest management*)** legt de nadruk op preventieve maatregelen. Pas als die uitgeput zijn, worden controlemaatregelen toegepast om ziekten, plagen of onkruid onder de economische schadedrempel te houden. Of controlemaatregelen al dan niet noodzakelijk zijn, wordt bepaald op basis van waarnemingen en waarschuwingen. Bij de controle wordt eerst een beroep gedaan op biologische, fysische en biotechnologische methodes alvorens naar chemische bestrijdingsmiddelen te grijpen. Vanaf 1 januari 2014 is het op elk land- en tuinbouwbedrijf in Europa verplicht om de algemene beginselen van IPM toe te passen.

Afbeelding 4 De honingbij, onmisbaar als bestuiver (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer)

² Boller E.F., Avilla J., Joerg E., Malavolta C., Wijnands F. G. & Esbjerg P. (2004) Integrated Production. Principles and Technical Guidelines. IOBC-wprs Bulletin 27(2): 114, http://www.iobc-wprs.org/ip_ipm/01_IOBC_Principles_and_Tech_Guidelines_2004.pdf

Afbeelding 5 Bloemrijke akkerranden trekken nuttige insecten aan (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Sylvie Danckaert)

Nochtans gaat de biodiversiteit in landbouwgebieden achteruit door - onder meer - een toenemende intensivering van landbouw³. Het behoud en herstel van biodiversiteit in landbouwgebieden is echter een belangrijke factor voor [duurzame landbouw\(ontwikkeling\)](#). Duurzame landbouw steunt immers op drie pijlers:

- de **economische** pijler: productie van veilig en betaalbaar voedsel tegen een degelijk inkomen voor de landbouwer;
- de **sociale** pijler: rechtszekerheid voor de landbouwer, een positief imago voor de landbouw;
- de **ecologische** pijler: respect voor het natuurlijke milieu en duurzaam gebruik van de diensten die het ecosysteem aan ons levert.

Het werken aan duurzame landbouw, en actief aandacht hebben voor de ecologische pijler komt al volop aan bod in de **biologische landbouw**. Binnen de gangbare landbouw is biodiversiteit echter nog geen sleutelbegrip. Om dat te veranderen, is een mentaliteitsverandering nodig. Een stap in de goede richting is de toepassing van goede landbouwpraktijken en agrarisch natuurbeheer. U heeft er ook direct voordeel bij: een ecologisch optimaal en dus milieu-efficiënt werkend landbouwecosysteem kent een minimale gevoeligheid voor verstoringen en een minimum aan verliezen.

³ Er zijn ook uitzonderingen: onder andere [agroforestry](#) en korte omloophout hebben ondanks hun intensief karakter toch veel potentieel inzake biodiversiteit

4 LANDBOUW EN NATUUR, GAAT DAT SAMEN?

Waarschijnlijk heeft u al heel wat natuur op uw bedrijf, ook zonder dat u er zich van bewust bent. U heeft boerenzwaluwen in uw rundveestal, knot regelmatig de knotbomen langs de gracht, maait extensiever op een overhoek ... Of u bent al actief bezig met [agrarisch natuurbeheer](#) via een [beheerovereenkomst](#) bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) of een overeenkomst met een natuurbeherende vereniging zoals Natuurpunt. Misschien bent u wel lid van een [agrobeheergroep](#), of doet u aan hoeveverkoop en heeft u bijgevolg met het oog op een verzorgd erf een erfbeplantingsplan uitgewerkt. De zorg voor natuur en landschap kan **in veel gevallen perfect samengaan** met een moderne landbouwbedrijfsvoering. Deze praktijkgids zet u alvast op weg.

5 WAT KAN IK ALS LANDBOUWER DOEN?

Vroeger was de zorg voor natuur **intrinsiek** een taak voor de landbouwer: hagen waren omheiningen voor de dieren, knotbomen droegen bij aan een voor landbouw betere waterhuishouding van natte gronden, oogstresten dienden als voedsel voor vogels en andere dieren ... Minder effectieve oogstmethoden, een lage mechanisatiegraad en een geringe beschikbaarheid van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen betekenden automatisch dat er meer ruimte was voor natuurelementen. Door de intensivering, machinalisatie en schaalvergroting van de landbouw is dit langzaamaan verloren gegaan. Nochtans is het beheer in natuurgebieden vaak gebaseerd op oude landbouwtechnieken en is een groot deel van ons landschap gevormd door eeuwenlange boerenactiviteiten. Immers, veel **biodiversiteit** is zelfs afhankelijk van landbouw, vb. weidevogels. Bovendien hebben landbouwers de machines én de kennis in huis om niet alleen aan productie te doen, maar ook om een rol te spelen bij het uitvoeren van beheer van landschap en natuur.

Uiteraard kunnen niet alle natuurdoelen door [agrarisch natuurbeheer](#) gerealiseerd worden, maar als landbouwer heeft u **heel wat mogelijkheden om meer zorg voor natuur en landschap te integreren in uw bedrijfsvoering**. Enerzijds moet u voldoen aan de **wettelijke verplichtingen** zoals het behoud van kleine landschapselementen, anderzijds kan u (tegen vergoeding) vrijwillig verder gaan dan wat wettelijk verplicht is.

Afbeelding 6 Beheer van KLE's, een vorm van agrarisch natuurbeheer (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Katrien Janssen)

6 WAAROM ZOU IK VERDER GAAN DAN WAT WETTELIJK VERPLICHT IS OP HET VLAK VAN NATUUR EN BIODIVERSITEIT?

Een eerste motivatie om aan agrarisch natuurbeheer te doen, is **interesse in de natuur**. Als landbouwer bent u tenslotte dagelijks bezig met dieren en planten, bodem en weersomstandigheden.

Als u jager bent, of samenwerkt met een **WBE of wildbeheereenheid** in uw buurt, kan u aan agrarisch natuurbeheer doen op een manier die de **jacht** ten goede komt.

Daarnaast geven veel deelnemers aan dat ze agrarisch natuurbeheer zien als een alternatief **inkomen** (zie onderdeel 'vergoedingen') en een manier om hun bedrijf te verbreden. Door niet langer enkel op landbouwproductie te focussen, maar ook uit natuurbeheer een deel van hun inkomen te genereren, zien ze in hun specifieke situatie immers het **toekomstperspectief** voor hun bedrijf vergroten. Ook veel bedrijven die al aan **verbreding** doen (hoeveverkoop, hoevetoerisme) gaan gemakkelijker aan de slag met agrarisch natuurbeheer, omdat hun bedrijf zo aantrekkelijker wordt voor klanten en gasten. Sommigen **vermarkten** zelfs hun inspanningen, vb. door deelname aan het **project b.akerbrood**.

Een minder tastbare, maar daarom niet minder belangrijke motivatie om aan agrarisch natuurbeheer te doen, is de verbetering van het **imago** van de landbouwsector in de maatschappij.

Bovendien kan natuur ook een belangrijk hulpmiddel zijn in de bedrijfsvoering. Door agrarisch natuurbeheer kan u (meer) genieten van **ecosysteemdiensten** op uw percelen: nuttige insecten (**functionele agrobiodiversiteit of FAB**) helpen plagen bestrijden zodat u minder gewasbeschermingsmiddelen moet inzetten, een gezonde bodem draagt bij aan een goede waterhuishouding van percelen en helpt bodemerosie voorkomen, randen zorgen voor driftreductie en verminderen de effecten van bodemerosie ...

Ten slotte kan het beheer van gronden in natuurgebied een manier zijn om toch nog een **productie** te hebben of een beheervergoeding te krijgen door percelen te beheren die eventueel niet (meer) tot het eigen bedrijf behoren.

B.akerbrood, een mooi praktijkvoorbeeld

B.akerbrood is een brood dat te koop is bij een twintigtal Limburgse bakkers. Het is een ambachtelijk brood, gemaakt met graan dat geteeld wordt in Haspengouw, gemalen in een lokale molen en gebakken door ambachtelijke bakkers. Een mooi voorbeeld van lokale economie dus. Maar er is meer: het graan van het b.akerbrood is zo geteeld dat de natuur op de akker letterlijk een graantje meepikt. Van de graanakker wordt slechts 90% geoogst, de overige 10% van het graan blijft op de akker staan. Deze 10% opbrengstverlies wordt voor de landbouwers gecompenseerd door een meerprijs voor de overige 90% van het graan (korte keten). De graanstroken die blijven staan, zijn tijdens de wintermaanden een veilige haven en voedselbron voor heel wat diersoorten zoals tal van akkervogels, vb. de grauwe gors en de veldleeuwerik. Ook typische akkerplanten, zoals korenbloem en klaproos, worden hier niet bestreden.

Meer info op www.bakkerbrood.be

7 WAT ZIJN DE MOGELIJKE GEVOLGEN VAN 'BOVENWETTELIJK' AGRARISCH NATUURBEHEER?

Uiteraard moet u als landbouwer een aantal afwegingen maken als u wil deelnemen aan (bovenwettelijk) agrarisch natuurbeheer. Zo vraagt het een **extra inspanning en/of kosten**, vb. door een extra werkgang, aankoop van zaaizaad, nood aan een aangepaste maaiboom, minder productie-areaal, een verminderde bemesting ... Het is dus belangrijk dat de vorm van agrarisch natuurbeheer die u op uw bedrijf wil toepassen, ook **inpasbaar is in uw bedrijfsvoering**, zowel nu als in de toekomst.

Deelname aan een maatregel zoals een beheerovereenkomst vergt ook steeds wat **administratie**, al streeft de Vlaamse overheid ernaar om dat tot een absoluut minimum te beperken.

Wie deelneemt aan agrarisch natuurbeheer en hiervoor een subsidie ontvangt, moet ook aan een aantal **voorwaarden** en verplichtingen voldoen, en hierop is **controle** mogelijk door verschillende diensten/administraties (met verschillende belangen). Bovendien kan niet iedereen aan elke maatregel deelnemen: vb. bepaalde vormen van soortenbeheer (zoals voor weidevogels) kan alleen binnen zogenaamde beheergebieden (kernzones en zoekzones) met vergoeding.

Bij sommige landbouwers heerst de vrees dat agrarisch natuurbeheer **rechtsonzekerheid** zou kunnen meebrengen van de betrokken percelen en zo het bedrijf in gevaar zou kunnen brengen. Meer informatie over wettelijke bepalingen kan u vinden in de **desbetreffende module**. Bij elke maatregel die besproken wordt in de *Praktijkgids Landbouw en Natuur*, worden ook altijd de wettelijke gevolgen vermeld.

In de *Praktijkgids Landbouw en Natuur* zetten we dan ook niet alleen de voordelen van agrarisch natuurbeheer uiteen, maar we geven ook een realistisch overzicht van mogelijke andere gevolgen van deelname, zodat u per maatregel een weloverwogen keuze kan maken, vertrekkend van uw situatie en uw bedrijf.

8 WELKE VERGOEDINGEN KAN IK KRIJGEN?

Volgens de Europese wetgeving, kan een landbouwer enkel een vergoeding krijgen van de overheid als hij maatregelen neemt die verder gaan dan wat wettelijk verplicht is, m.a.w. enkel voor bovenwettelijke inspanningen. Het bedrag van de **subsidie** of vergoeding is gelijk aan de kosten en gedeelde inkomsten om deel te nemen aan de maatregelen en is de som van de kosten voor aankoop van zaaizaad, productieverlies, een extra werkgang ... Dit betekent dat de subsidie per maatregel verschilt. Meer informatie over de maatregelen die door de **overheid** betaald worden en de subsidiebedragen kan u terugvinden bij de betreffende maatregel in deze praktijkgids.

Als u inzet op agrarisch natuurbeheer in samenwerking met een **natuurbeherende vereniging**, **wildbeheereenheid** of zelfs een **privéfirma**, zijn ook geldelijke vergoedingen mogelijk, die geval per geval afgesproken worden. Ook het gebruik van **maaisel**, **begrazing**, de mogelijkheid om **toeslagrechten** te activeren ... zijn mogelijke vormen van vergoeding. Als de waarde van de grond daalt of als landbouw niet meer mogelijk is doordat maatregelen voor natuur genomen werden, is een vergoeding voor de **grondwaardedaling** mogelijk.

U kan ook (onrechtstreeks) een compensatie bekomen doordat uw **kosten dalen**. Zo kan de stimulatie van functionele agrobiodiversiteit zoals het aantrekken van natuurlijke vijanden van plaagsoorten tot een verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en dus tot een kostenbesparing leiden.

Daarnaast zijn er ook **minder tastbare vergoedingen** zoals de voldoening en fierheid van meer natuur en zorg voor het landschap op uw landbouwbedrijf, het positieve effect op het imago van uw bedrijf (mooi meegenomen als u aan hoevetoerisme, hoeveverkoop, boerderijklassen ... doet!) of zelfs de landbouwsector in zijn geheel, behoud of meer of beter gebruik van ecosysteemdiensten, ...

Ten slotte kan u als ondernemer ook uw inspanningen voor natuur en landschap vermarkten. Mooie voorbeelden hiervan zijn te vinden in binnenland (vb. **b. akkerbrood**, **steenuilenbier**) en buitenland (vb. **hamstervriendelijk vruchtensap**).

9 WIE KAN ME VERDER OP WEG HELPEN?

Voor meer informatie en ondersteuning bij de administratie, technische vragen en dergelijke meer, kan u terecht bij de [bedrijfsplanners](#) van VLM, via het [bedrijfsadviesstelsel of BAS](#) of bij uw bedrijfsvoorlichter. Het is ook mogelijk om aan te sluiten bij een [agrobeheergroep](#) en zo samen te werken met andere landbouwers in uw omgeving.

Per onderdeel van de praktijkgids worden de contactgegevens vermeld van personen of instanties waar u terecht kan voor meer informatie.

10 DE OVERHEID BLIJFT NIET ACHTER

Zowat veertig jaar geleden begon het belang van biodiversiteit ook bij de besluitvormers door te dringen. Dit resulteerde in 1992 ondermeer in het **Verdrag inzake Biologische Diversiteit** dat op de Wereldtop in **Rio** werd ondertekend. Het doel van dit internationale verdrag is het behoud en de bescherming van de biodiversiteit, het duurzame gebruik ervan en –een niet te onderschatten factor voor de landen met een rijke biodiversiteit– de billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen. Dit Verdrag is natuurlijk maar één van de vele internationale overeenkomsten met als doel om de biodiversiteit te beschermen en te behouden. Binnen dit Verdrag is sinds 1996 een werkprogramma actief rond agrobiodiversiteit.

Ook in **Vlaanderen** werkt de overheid aan het herstel van de biodiversiteit. Eén van de initiatieven is **AGNABIO**, wat staat voor agrarisch natuurbeheer en agrobiodiversiteit. Binnen AGNABIO werken de beleidsdomeinen Landbouw en Visserij (LV) en Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) samen rond dit thema.

Omdat er al heel wat initiatieven zijn rond agrarisch natuurbeheer en agrobiodiversiteit, zowel op het terrein als op beleidsvlak, hebben de departementen en agentschappen van LV en LNE de handen in elkaar geslagen om rond het thema structureel samen te werken en de versnippering tegen te gaan. Meer bepaald wil AGNABIO:

- het **draagvlak** voor agrarisch natuurbeheer en agrobiodiversiteit **verbreden**, vb. door de ontwikkeling van de *Praktijkids Landbouw en Natuur* en de hieraan gekoppelde voorlichtingsactiviteiten;
- het **beleid afstemmen en ontwikkelen**, zoals het wegwerken van tegenstrijdigheden in de wetgeving die agrarisch natuurbeheer bemoeilijken, de uitwerking van nieuwe maatregelen en subsidies die eenvoudig en makkelijk inpasbaar zijn in de landbouwbedrijfsvoering en die resultaten opleveren;
- **kennis uitwisselen, verzamelen, ontwikkelen en verspreiden**, vb. het opsporen van kennisnoden op het terrein.

Het initiatief AGNABIO speelt in de praktijk op twee niveaus: het ambtelijke niveau en het middenveld. Op ambtelijk niveau is de werkgroep AGNABIO al een tijdje actief. Ze heeft een visie en ontwerpplan met visie, doelstellingen en acties uitgewerkt, en heeft samengewerkt aan de recent verschenen brochure [Graslanden in natuurlijk beheer](#).

Midden 2012 stelde de ambtelijke werkgroep het initiatief voor aan andere overheden en (middenveld)actoren, zoals landbouw- en natuurverenigingen, regionale landschappen,... Hen werd ook gevraagd om deel te nemen aan een nieuw Vlaams kennis- en overlegplatform AGNABIO.

11 MEER INFO

Karen Demeulemeester, beleidsthemabeheerder natuur, biodiversiteit, agrarisch natuurbeheer en bos
Tel. 02 552 79 06
karen.demeulemeester@lv.vlaanderen.be

BRONNENLIJST

- Dimensie 3, dossier over biodiversiteit

AFBEELDINGENLIJST

Afbeelding 1	Rode klaver (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij).....	1
Afbeelding 2	De kievit, een typische weidevogel (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Jeroen Bot).....	2
Afbeelding 3	Knotbomen dragen mee bij aan een aantrekkelijk landbouwlandschap (Bron: Boerenatuur op scherp, Valérie Goethals).....	3
Afbeelding 4	De honingbij, onmisbaar als bestuiver (Bron: fotoarchief Agentschap voor Natuur en Bos, Leander De Ceulaer).....	4
Afbeelding 5	Bloemrijke akkerranden trekken nuttige insecten aan (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Sylvie Danckaert).....	4
Afbeelding 6	Beheer van KLE's, een vorm van agrarisch natuurbeheer (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Katrien Janssen).....	5